

مقدمه

نیروی انسانی مهم‌ترین عامل در انجام فعالیت‌های سازمان‌ها اعم از تولیدی، تجاری، آموزشی و خدماتی می‌باشد. انسان‌ها قیمتی‌ترین سال‌های عمر خود یعنی دوران جوانی و میان‌سالی را در محیط‌های کاری سپری می‌کنند و در این سال‌ها ارزشمندترین ساعات زندگی خود، یعنی ساعت‌های کار روزانه را در اختیار سازمان‌ها قرار می‌دهند. بی‌گمان، داشتن اقتصادی شکوفا و صنعتی خودکفا بدون داشتن نیروی انسانی سالم که در محیط کاری مناسب با آرامش خاطر کار کند، امکان‌پذیر نخواهد بود.

تأکید دین مبین اسلام بر اهمیت جان و کرامت انسان به عنوان اشرف مخلوقات و آیات قرآن مجید و احادیث مکرر از پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (علیهم‌السلام) در خصوص حفظ جان و سلامت انسان‌ها و به ویژه در زمینه توجه به کارگران و زیردستان در فرهنگ اسلامی، لزوم توجه به موضوع حفاظت و ایمنی نیروی انسانی را دوچندان می‌نماید. برای نمونه، در قرآن کریم آیه ۲۹ سوره نساء می‌فرماید: «و خودتان را مکشید». در آیه ۳۲ سوره نساء نیز می‌فرماید: «هرکس، کسی را جز به قصاص قتل یا به کیفر فساد در زمین بکشد، چنان است که گویی همه مردم را کشته باشد و هرکس، کسی را زنده بدارد چنان است که گویی تمام مردم را زنده داشته است» (قرآن کریم، سوره نساء: آیه ۳۲). امام علی (ع) نیز در خصوص اهمیت سلامتی می‌فرماید: «سلامتی دائم و پایدار برای انسان گواراترین عطیه و والاترین قسمت خدادادی است» (غررالحکم، ۱۳۸۳: ۲۵۳). همچنین امام علی (ع) در نهج‌البلاغه می‌فرماید: «بیماری و فقدان سلامتی برای انسان از هر فقر و بینوایی دردناک‌تر است» (نهج‌البلاغه، کلمه ۳۸۱). امام صادق (ع) در خصوص اهمیت سلامتی فرموده‌اند: «سلامتی بهترین نعمت‌های خدادادی است» (بحارالانوار، ج ۷۸: ۳۶۵).

با این همه، شرایط موجود کشور ما ایران، از جنبه توجه به فرهنگ ایمنی و حوادث به طور عام و به خصوص حوادث کاری در صنایع، مطلوب نیست. براساس اعلام مسئولان وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، در سال ۱۳۹۵ رتبه ایران در زمینه رعایت مسائل ایمنی کار، بین ۱۸۹ کشور، ۱۰۲ بوده و در جامعه صنعتی ایران، شش برابر حوادث کاری، بیماری‌های ناشی از کار وجود دارد که چهارده هزار نفر در سال قربانی دارد. این شرایط به معنی عدم رعایت مسائل ایمنی و بهداشت کار در سطح کشور است که خود معلول ضعف فرهنگ ایمنی در جامعه و صنعت کشور می‌باشد. در راستای تقویت سطح فرهنگ ایمنی، یکی از راه‌ها انتشار کتب و مقالات مرتبط با موضوع می‌باشد.

کتاب حاضر که حاصل تدریس پانزده ساله درس حفاظت صنعتی برای دانشجویان رشته مدیریت صنعتی می‌باشد، بر مبنای سرفصل مصوب رشته و با استفاده از جدیدترین منابع فارسی و

انگلیسی موجود تألیف شده است که علاوه بر دانشجویان رشته مدیریت صنعتی، برای دانشجویان سایر رشته‌ها که درس مرتبط با سرفصل کتاب را دارند و همچنین مدیران و کارشناسان فعال در حیطه ایمنی و بهداشت کار در سازمان‌ها نیز قابل استفاده است. یکی از نکات مهم تمایز این کتاب از کتب موجود، این است که علاوه بر پوشش کامل سرفصل مصوب، یک فصل به موضوع مهم فرهنگ ایمنی و فصل پایانی نیز به موضوع محیط زیست اختصاص داده شده که در کتاب‌های فارسی موجود کمتر به این دو موضوع مهم پرداخته شده است. همچنین در این کتاب، جدیدترین استاندارد سیستم مدیریت ایمنی و سلامت شغلی (BS ISO 45001, 2018) که در اسفندماه ۱۳۹۶ از سوی سازمان بین‌المللی استاندارد تصویب و ابلاغ شده، تشریح شده است.

شایسته است از استادان ارجمند جناب آقای دکتر علی رضائیان و جناب آقای دکتر سیدمهدی الوانی مدیران محترم سابق گروه تخصصی مدیریت و جناب آقای دکتر سیدمحمد مقیمی مدیر محترم گروه تخصصی مدیریت سمت که همکاری شایسته‌ای برای انتشار این کتاب مبذول داشته‌اند، سپاس فراوان خود را ابراز کنم. از سرکار خانم رضوان صادقیان کارشناس محترم گروه تخصصی مدیریت که پیگیری‌های جدی در مراحل مختلف انتشار کتاب داشتند و کلیه همکاران محترم ایشان در سایر واحدهای سمت سپاسگزارم. از سرکار خانم ندا خطائی ویراستار محترم کتاب که با حوصله و دقت فراوان زحمت ویراستاری کتاب را متقبل شدند، سپاسگزارم.

از همسر گرامی ام و فرزندان عزیزم زهرا و محمدامین که بیشتر وقت صرف‌شده برای تألیف این کتاب از اوقات متعلق به آنان بود، نهایت سپاس قلبی خود را ابراز می‌کنم. امید است که استفاده از این کتاب بتواند در جهت ترویج فرهنگ ایمنی و کمک به دانشجویان رشته‌های مرتبط و سایر ذی‌نفعان به ویژه مدیران و کارشناسان سازمان‌های صنعتی ایران، برای بهبود وضعیت ایمنی و بهداشت در صنعت در راستای استفاده اثربخش از نیروی کار در کشور عزیزمان ایران مؤثر و مفید واقع شود.

دکتر علی حسین کشاورزی

تیرماه ۱۴۰۲ تهران